

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ**

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА
ВІДДІЛ БІБЛІОГРАФІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ФОНДІВ**



Осип Назарук

Біобібліографічна довідка

2018

УДК 821.161.2.09(477)(092)
Н 19

Осип Назарук : біобібліографічна довідка / Уклала О. М. Федик ; Наук.-техн. б-ка. – Івано-Франківськ : НТБ, 2018. - с.

*Страх перед можливістю
помилитися не повинен
відкидати нас від пошуку
істини*

К.Гельвецій

Питання державотворення завжди, в будь-які часи і в будь-чого народу, викликали суперечки, спонукали політиків та громадських діячів висловлювати свої думки щодо влади та шляхів покращення державного устрою. Не обминули ці питання й української нації, якій судився особливо тернистий шлях.

Нам, сучасним українцям, які стоять на перехресті політичних баталій, хочеться збагнути причини поразок минулих акцій державотворення, осягнути і звідати ті стежки в побудові державної влади, котрі приведуть до безпечного і могутнього розвою нашої держави.

Сьогодні, як ніколи, ми маємо змогу заглянути у минуле, яке ще донедавна було повите мороком забуття. Ми звертаємося до імен мало знаних в Україні, щоб крупина за крупиною відтворити життя нації. І, як не дивно, звертаючись до цих мало знаних нині імен, ми стаємо серед фактом, що належать вони особистостям непересічним, які в свій час відігравали надзвичайно велике значення в житті українського народу.

Одна з цих особистостей – Осип Назарук. Народився він 31 серпня 1883 р. в галицькому містечку Бучач у незаможній ремісничій родині. Батько – кушнірський майстер Тадей Назарук, мати – Анастасія, з дому Чекановських, жінка дуже лагідної вдачі, виховувала сина в дусі високої національної свідомості, патріотизму, толерантного ставлення до інших національностей, зокрема до євреїв, які становили більшість населення Бучача. Настанови матері, як писав пізніше О. Назарук, значно полегшували йому взаємини з політиками різних ідейних напрямків, польськими та єврейськими діячами, що мали вплив на його подальше життя. Навчався в Бучачі у народній школі та гімназії. За участь в учнівських протестах проти антиукраїнської позиції дирекції та деяких учителів у 1900 р. його виключили з місцевої гімназії без права навчатися в середніх середніх школах Галичини. Врешті, записався до

Золочівської гімназії, де закінчив курс навчання за 8-й клас. Формування світогляду та становлення О. Назарука відбувалося у складних суперечливих умовах Галичини в складі АвстроУгорщини, зокрема полонізаційної політики польської крайової влади, антиукраїнської позиції вчителів, переважання поляків серед учнів, студентів та викладачів галицьких навчальних закладів. Зацікавився громадською працею О. Назарук ще в старших класах гімназії. То був час національного піднесення серед українців Галичини. О. Назарук став одним із лідерів молодіжного руху, беручи участь у діяльності юнацьких відділень радикальної партії – драгоманівських гуртках. Такий таємний гурток заснували такожі в Золочівській гімназії, до якого входив майбутній відомий політик Василь Панейко. Саме активна громадська позиція О. Назарука щодо захисту прав українських гімназистів та студентів не давала йому можливості здавати випускні іспити в Золочівській гімназії. Він змушений був зробити це у Львові. Студентська молодь “Академічна громада” одним з першочергових завдань ставила боротьбу за український університет. Ця справа стала консолідуючим чинником не тільки студентства, але й всього українства краю. Сам О. Назарук пізніше писав, що “найгарячішим” періодом життя української академічної молоді були роки діяльності “Академічної громади”. Саме тоді “наша молодіж видала більшу масу енергії, чим в усіх попередніх періодах разом”. Перебування Осипа Назарука у Львові (для здачі матури) в 1901 р. сприяло ще більшому зацікавленню ним громадськополітичною роботою, формуванню його світогляду Відверта зневага університетських властей до вимог українських студентів змусила їх вдатися до такого рідкісного виду протесту в історії європейського вищого шкільництва, як масовий вихід студентів з університету (сецесія). На початку грудня 1901 р. більше 400 студентів-українців залишили Львівський університет і переїхали на навчання в інші вузи Австрії. Покидаючи його, українські студенти сподівалися змусити австрійський уряд й академічний сенат задовольнити їхні вимоги, активізувати суспільну думку в університетській справі. Щодо оцінки сецесії та її наслідків, то О. Назарук солідаризувався з позицією УРП і УСДП, які назвали її хибним кроком молоді. Один з лідерів УРП – Михайло Павлик зазначав, що “вихід наших академіків з Львівського університету був... помилкою, з

огляду на практичні результати, які можна було б добитись лише на місці – боротьбою”. Студентські роки життя і, зокрема, активна участь в українському студентському русі відіграли велику роль у становленні О. Назарука як громадсько-політичного діяча. У 1902 р. О. Назарук вступив на юридичний факультет до Віденського університету. Саме у Відні у 1904–1905 рр. він очолив славетне товариство української студентської молоді “Січ”. Навчаючись в університеті, О. Назарук глибше ознайомився з працями Михайла Драгоманова, Івана Франка, Михайла Павлика, Карла Маркса і Фрідріха Енгельса та ін., популярними брошурами українських партій, зацікавився австромарксизмом, був членом соціалістичного просвітнього товариства. Все це спричинило політичний вибір О. Назарука на користь радикальної партії, яка утворилася 4–5 жовтня 1890 р. і була першою політичною організацією галицьких українців, що відповідала європейським партійним зразкам. Однак найважливішим фактором членства О. Назарука в радикальній партії, на нашу думку, була активна студентська громадська діяльність. Відомо, що українські студенти, зокрема члени товариства “Академічна громада” співпрацювали з РУРП. (Проте Осип Назарук брав участь у VIII загальнопартійному з’їзді СДРПА 9–13 листопада 1903 р. у Відні в числі шести делегатів від УСДП Галичини і Буковини як делегат від виборчого округу Станиславова. Більше згадок про співпрацю з УСДП ні в спогадах О. Назарука, ні в інших джерелах не знайдено.) Можна з впевненістю припустити, що О. Назарук в РуськоУкраїнській радикальній партії перебував не з 1905 р. (як про це говорять Богдан Кравців і Степан Ріпецький), а принаймні – з 1904 р. Беручи участь у роботі XV з’їзду УРП (20–21 листопада 1904 р.), саме він, на наш погляд, опублікував звіт про нього у “Новому громадському голосі”. В умовах загострення політичної боротьби навколо парламентської виборчої реформи О. Назарук зробив свої перші публічні кроки як політик. 2 грудня 1906 р. він взяв участь в українському віче у Львові, скликаному головою українського посольського клубу Юліаном Романчуком. Українські послы заявили в парламенті про те, що у подальших нарадах над виборчою реформою не братимуть участі, бо “переконалися остаточно, що є безсильними супроти подавляючої більшості, яка коштом руського народу сповняє усі шовіністичні забаганки панів з польського

кола”. На вічі обговорювався звіт про діяльність руського клубу і ситуація напередодні чергових виборів до австрійського парламенту. Дісталось і голові посольського клубу Юліану Романчуку. Визнавши, що в нього є добра воля, Осип Назарук зауважив, що “добра воля і старість – се за мало для політика”. Він запевнив, що “... тепер будуть старатися о мандати люди, що не мають на се відповідних кваліфікацій, прим. проф. Колесса, який, як буде таким послом як професором, то певно не дуже багато зробить для народа”.

В 1908 р. закінчив юридичний факультет Віденського університету. Його покликанням зі студентських років стала політика, водночас він шліфував публіцистичну майстерність, Результатом стала видана ще до 1914 р. низка брошур на політичні теми.

Коли вибухнула Перша світова війна, О. Назарук пов’язав свою долю з Українськими січовими стрільцями і став їхнім літописцем. Був одним з організаторів пресової кватири УСС. 1916 р. у Львові вийшла його праця “Слідами Українських січових стрільців”, а у Відні побачила світ книжка “Над Золотою Липою”. Донині ці видання залишаються важливими й авторитетними джерелами вивчення історії У СС.

Того ж 1916 р. у Львові надрукували ще одну книжку - “З кривавого шляху Українських січових стрільців”, до з’яви якої був безпосередньо причетний О. Назарук. До цієї “ілюстрованої збірки оповідань і описів” він доклав рук як автор, редактор і упорядник. А роком пізніше видав у Відні “Співанки УСС”.

Його погляд як письменника неодноразово зупинявся на яскравих постатях нашої минувшини. Першого прийшла до читачів у 1918 р. “українська повість з 12-го століття у двох частинах” - “Князь Ярослав Осмомисл”. Товариство “Просвіта” нагородило автора престижною Михайловою премією. Літературні критики відгукнулися на цю книжку по-різному. Полеміка між ними не вщухала кілька років. А читачі тим часом дуже активно розкупували повість, її навіть почали вивчати у школах.

У цей період О. Назарук написав ще дві повісті - “Проти орд Джінгісхана” і “Роксоляна”, однак видати їх не вдалося: завадив буревій політичних і воєнних подій, що охопив Україну. 30 грудня 1918 р. було створено Управління преси та інформації УНР, очолити яке довірили О. Назарукові.

Згодом із урядом ЗУНР емігрував до Відня, де видав свій “Конспект споминів з української революції” під назвою “Рік на Великій Україні”. У цій обсяжній книзі докладно описуються події від 5 листопада 1918 р. до 16 листопада 1919 р., згадуються В. Винниченко, С. Петлюра та інші відомі українські діячі. 1971 р. побачила світ і двотомна повість “Проти орд Джінгісхана”.

Улітку 1922 р. О. Назарук виїхав до Канади. Там він став відомий як співорганізатор гетьманського руху, а в США, куди переїхав у листопаді 1923 р., одна за одною видав свої книжки і брошури: “Тома Томашевський - піонер української преси в Америці”, “Іван Данильчук - найбільший український гуморист в Канаді”, “На спокійнім океані”, “Організаційний Отченаш”, “В лісах Альберти і Скалистих горах”, “У найбільшій парку Скалистих гір” та ін.

Повернувшись до Львова, письменник 1928 р. почав редагувати католицьку газету “Нова зоря”. Виступав тут із публіцистичними статтями, найкращі з них видавав брошурами. 1930 р. опублікував доопрацьовану протягом 1923-1929 рр. “історичну повість з 16 століття” під назвою “Роксоляна: Жінка халіфа й падишаха (Сулеймана Великого), завойовника і законодавця”.

Також у Львові в різних видавництвах вийшли “Вчасна війна в північній Альберті”, “Греко-католицька церква і українська ліберальна інтелігенція” (обидві - 1929 р.), “Галицька делегація в Ризі. 1920. Спомин учасника” (1930), “Вибір звання”, “Венеція”, “Катедра св. Марка”, “Галичина і Велика Україна”, “Тоги і магоги” (усі - 1934 р.) та ін. О. Назарука друкували львівські часописи “Діло”, “Українське слово”, “Свобода”, “Поступ”, “Шляхи”.

У пресі він активно виступав майже до останніх своїх днів. Помер 31 березня 1940 р. у Кракові, куди виїхав перед вступом радянських військ до Львова.

Чимало творів так і залишилося в рукописах... Але й на ті, що були опубліковані, чекала сумна доля. Після так званого визволення Західної України 1939 р. книжки письменника залічили до категорії націоналістичних і вилучили з бібліотек. Ім'я О. Назарука зникло з літератури. Нині автор і його твори повертаються до читача.

Науково-технічна бібліотека пропонує почерпнути інформацію для ознайомлення з життям та творчістю Осипа Назарука з таких джерел:

Назарук О. Осмомисл : укр. іст. повість з XII століття / О. Назарук. – Львів : Червона калина, 1991. – 253 с. – (Історична бібліотека "Дзвона" ; ч. II).

Назарук О. Роксоляна: жінка халіфа й падишаха (Сулеймана Великого) завойовника і законодавця : іст. повість з 16-го ст. / О. Назарук. – К. : Політвидав, 1990. – 302 с.

Назарук О. Роксоляна: жінка халіфа й падишаха (Сулеймана Великого) завойовника і законодавця : іст. повість з 16-го ст. / О. Назарук. – К. : Дніпро, 1992. – 271 с.

Назарук О. Роксоляна : роман / О. Назарук. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2013. – 413 с.

Дяченко-Лисенко Л. Феномен особистості українки XVI ст. Анастасії-Роксолани : (урок у 8 класі за повістю О. Назарука "Роксолана") / Л. Дяченко-Лисенко, С. Коваленко // Дивослово. – 2009. – №2. – С. 50-53.

Качкан В. Проти блудного блиску чужої ідеї: культурологічні рефлексії Осипа Назарука // Хай святиться ім'я твоє. Українознавство та пресологія. (XIX - перша половина XX ст.). Кн. 3 / В. Качкан. – Львів : Фенікс, 1998. – С. 175-188.

Качкан В. Хронікер українського руху: Осип Назарук // Постаті : студії, есеї, силвети, рефлексії : у 2 т. / В. А. Качкан – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – Т. 1. – С. 529-538.

Назарук Осип Тадейович // Режим доступу
<http://ukrclassic.com.ua/katalog/n/nazaruk-osip/1523-osip-nazaruk-biografiya>. - Назва з екрана.

Назарук Осип // Енциклопедія українознавства / голов. ред. В. Кубійович. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1678-1679.

Осташко Т. Назарук Осип // Малий словник історії України / ред. Ю. Медюк. – К. : Либідь, 1997. – С. 267-268.

Федунь М. Держава і влада в мемуарній спадщині Осипа Назарука // Перевал. – 1998. - № 3. С. 167-173.

Шпиталь А. Політик і майстер історичної прози : [про Осипа Назарука] / А. Шпиталь // Дивослово. – 2009. – №2. – С. 37-41.